

Constituția din 1866

Constituția este legea fundamentală a unui stat care conține principiile de organizare politică, juridică și administrativă ale societății. În baza Constituției, cele trei puteri în stat: legislativă, judecătorească și executivă fundamentează exercitarea suveranității naționale și garantarea drepturilor cetățenilor.

La baza constituțiilor moderne stau principiile dreptului roman și renumitele documente engleze: Magna Charta acordată de regele Ioan fără Țară (1215), Habeas Corpus Act (1679), Declaration of Rights (1689). Elaborarea Constituției României a necesitat un complex și îndelungat proces în care s-au coagulat ideile inteligenței românești pentru realizarea acestei legi a legilor. Multe acte normative au fost stabilite în decursul timpului în Țările Române. Vom aminti câteva etape ale desăvârșirii legii fundamentale a țării.

Prima mențiune a Adunării Țării în Moldova datează din 25 iunie 1441, iar în Țara Românească este amintită în 1522. Acestea stabileau normele de organizare ale statului medieval.

În timpul domniei lui Neagoe Basarab (1512-1521) a fost redactată în limba slavonă *Învățăturile* lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie, una dintre cele mai importante opere ale gândirii politice românești din Evul Mediu. Acest manual de învățătură pentru fiii de domni este o carte de politică, de morală, de înțelepciune, o sinteză politică și îndreptar practic, o adevărată lege fundamentală a cârmuirii medievale.

La Târgoviște a fost tipărită în 1652 *Îndreptarea legii*, care cuprindea reglementări religioase.

Transilvania a beneficiat de apariția codurilor de legi apărute sub diverse denumiri: *Approbatae Constitutiones* (1653) și *Compilatae Constitutiones* (1669 - care continuă și întregeste *Approbatae*). Toată documentația legislativă a principatului ardelean dintre anii 1540-1699 a fost publicată ulterior în 21 de volume sub numele de *Monumenta Comitialia Regni Transylvaniae* (1875-1898).

Prin Diploma Leopoldină din 1691, împăratul Leopold I (1658-1705) hotărăște că principatul Transilvaniei este administrat direct de împărat, având un statut special care protejează cele trei națiuni: maghiari, sași, secui (de români nu se amintește) și religiile recepte: catolică, calvină, luterană, unitariană (de ortodoxie nici vorbă) și legislația principatului: *Approbatae*, *Compilatae* și *Tripartitum*-ul lui Werböczi (tipărit în 1517) rămâne în vigoare.

În 1766, Grigore al III-lea Ghica a impus moldovenilor *Așezământul*. După venirea domnilor fanarioți, Constantin Racoviță a apelat la renumitul jurist grec Mihail Fotino să redacteze culegerea de legi conform vechiului drept românesc. După modelul *Basilicalelor*, a fost elaborat *Manualul de legi* cunoscut în variantele din 1765, 1766, 1777. Fotino intenționa să alcătuiască și un Cod urban. Marele gospodar al Țării Românești care a fost Alexandru Ipsilanti (1774-1782, 1796-1797) s-a implicat într-o vastă operă legislativă, concretizată prin amplul cod de legi fanariot: *Pravilniceasca condică* redactat în românește și grecește, tipărit la Mitropolia din București în anul 1780, care constituia o îmbinare a dreptului bizantin (*Basilicalele*) și dreptul consuetudinar (dreptul pământului).

În 1791, *Supplex Libellus Valachorum*, ampla petiție întocmită de erudiții români Samuil Micu, Petru Maior, Gheorghe Șincai, Ioan Puianu-Molnar, care constituia o urgentă și necesară lege pentru românii din Transilvania care cereau drepturi egale cu celelalte „națiuni”, a fost respinsă de Dietă. Țăranii moldoveni sunt frustrați de multe drepturi prin *Așezământul* agrar al lui Alexandru Moruzi

din 1805. Juristul transilvănean Christian Flechtenmacher a redactat Codul Callimachi după modelul Codului austriac din 1811. Acesta a fost tipărit în 4 volume la Iași în 1817.

Un an mai târziu (1818), Ioan Gheorghe Caragea a cerut juristului grec Athanasie Hristopol să elaboreze Legiuirea Caragea, care a fost promulgată la 21 august, tipărită la Viena (textul grecesc) și la Mitropolia din București (textul românesc).

După Revoluția lui Tudor Vladimirescu, tendințele de reformare ale micii boierimi moldovene s-au materializat prin memoriul lui Ionică Tăutu cunoscut sub numele de Constituția cărvunarilor (sugerând legătura cu revoluționarii italieni numiți carbonari), sau Constituția din 1822. Aceasta preconiza o serie de reforme care vizau modernizarea societății.

Ocupația rusească din anii 1829-1834 a avut și un aspect pozitiv. La sfârșitul lunii martie a anului 1830 s-a încheiat redactarea Regulamentelor organice, adevărate constituții care prevedeau dotarea Principatelor cu instituții moderne. Se afirma existența Națiunii Române și prin stabilirea normelor comune de organizare, subliniau că îndreptățita unire este o necesitate mântuitoare. Așa au fost create instrumentele care au facilitat Unirea Principatelor și unificarea legislației și a instituțiilor.

Revoluțiile de la 1848 au provocat redactarea unor grupuri de legi care aveau să facă pasul hotărâtor pentru promulgarea primei constituții. În Moldova, la 27 martie 1848, la hotelul Petersburg, comitetul reprezentant al celor 1000 de „revoluționari” au redactat Petiția-Proclamație de 35 de articole care a fost prezentată Domnului Mihail Sturdza, care a primit-o și i-a dat un curs inedit: arestarea petiționarilor.

La Islaz, la 9 iunie 1848, revoluționarii munteni au prezentat cele 23 de puncte ale revendicărilor

Comitetului revoluționar.

Proclamația de la Islaz, devenită Constituție, a fost prezentată Domnului Gheorghe Bibescu, care la 11 iunie a semnat-o și peste 2 zile a părăsit țara.

În 1858, conferința de la Paris a celor șapte puteri a stabilit la 7/19 august Convenția, care devenea legea fundamentală a Principatelor Unite ale Moldovei și Țării Românești până în 1864.

Lovitura de stat de la 2/14 mai 1864 i-a conferit lui Cuza puteri discreționare prin dizolvarea Adunării Elective a României. A fost elaborat un proiect de Constituție numit Statutul dezvoltărilor al Convenției de la Paris sau Actul adițional la Convențiunea de la 7/19 august 1858, care avea să devină legea fundamentală până la Constituția din 1866.

După mai multe încercări mai mult sau mai puțin reușite de întocmire a legii legilor, a fost realizat sublimatul gândirii românești, Constituția țării.

Iată care au fost împrejurările.

După abdicarea lui Cuza, prințul Carol, primit cu ovații de bucureșteni, a depus jurământul la 10 mai 1866, afirmând că a devenit român sosind pe teritoriul noii sale patrii. Jurământul a fost depus în fața Adunării Constituante (aleasă la 21 aprilie 1866), Locotenentei Domnești și Guvernului: „Jur să fiu credincios legilor, țării, să păzesc religiunea României precum și integritatea teritorială și să domnesc ca domn constituțional”. A doua zi s-a format un guvern de coaliție condus de Lascăr Catargiu, fost locotenent domnesc. S-a redactat proiectul de Constituție care a fost supus spre analiză unui comitet, iar după dezbateri noua Constituție a fost adoptată la 30 iunie de către Adunarea Deputaților, deoarece Senatul, care devenise factotum în timpul lui Cuza, nu a fost convocat.

În aceeași zi domnitorul Carol a depus jurământ pe Constituție, iar în ziua următoare (1 iulie 1866) aceasta a fost promulgată. Peste câteva zile Constituanta, care-și îndeplinisese misiunea, a fost dizolvată. Guvernul otoman a protestat împotriva instalării lui Carol la conducerea României și a încercat să convingă Conferința de la Paris să nu se împotrivescă intervenției militare, însă strategia lui Bismarck a dezamorsat situația conflictuală. Constituția României a fost redactată după modelul celei belgiene din 1831, considerată cea mai avansată din Europa. Proiectul de constituție fusese mai eficient decât Constituția. Totuși, afirmând drepturile românilor, folosind principiul separării puterilor în stat și principiul responsabilității ministeriale, actul fundamental a situat România printre țările avansate ale timpului.

Primul titlu al Constituției proclama dreptul țării de a purta numele pe care îl doreau cetățenii săi.

Principatele Unite Române constituie un singur stat indivizibil sub denumirea de România. Despre drepturile românilor constituia al doilea titlu și cuprindea 26 de articole. Proclama: libertatea individuală a conștiinței, cultului religios, învățământului, întrunirilor, asocierii, presei (fără cenzură), egalitatea în fața legilor, dreptul la funcții publice civile, militare, religioase, inviolabilitatea proprietății. Titlul al treilea prevedea organizarea de stat. Articolul 31 preciza că toate puterile statului emană de la națiune. Puterea legislativă aparține domnitorului, Adunării Deputaților și Senatului, puterea executivă este acordată domnitorului care o exercita prin miniștri, cea judecătorească era îndeplinită în numele domnitorului de curți și tribunale.

Principele sancționa și promulga legile având dreptul de a le refuza, numea și revoca miniștri, amnistia, anula sau micșora pedepsele. Avea dreptul de a iniția funcții publice. Era capul puterii armate, conferea gradele și decorațiile. Deschidea, închidea și dizolva Adunările. Toate acestea în cadrul unor legi. Membrii familiei sale nu puteau fi numiți miniștri. Aceștia erau direct răspunzători pentru activitatea ministerelor, persoana domnului fiind inviolabilă.

Alegătorii erau repartizați în patru colegii, în funcție de venituri și de quantumul impozitelor plătite. Constituția din 1866 avea un caracter mai democratic și era mai avansată comparativ cu Convenția de la Paris de la 7/19 august 1858. Mesajul domnesc din 15 noiembrie 1866 preciza că statul român este construit pe baze solide și temeliiile erau așezate cu tărie. Nu era o afirmație retorică, ci reflecta realitatea. Constituția promulgată la 1 iulie 1866 a fost valabilă până în 1923 (cu modificări în 1879, 1884 și 1917). În fapt Constituția din martie 1923 a fost o revizuire a Constituției din 1866.

Din 138 de articole, 76 sunt preluate aidoma din precedenta Constituție, fără modificări.

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

VIOREL GH. SPETEANU

*Independența
prin Cultură*